

TAFAKKUR ZIYOSI

Tafakkur ziyosi 1/2023
ilmiy uslubiy jurnal



MUNDARIJA

TAQVIM

U. Qosimov, A. Jumanov Navoiy ijodida umuminsoniy qadriyatlar talqini	3
S. Ne'matova Bobur g'azallarida inson ruhiyati aks etishi	6

PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA INNOVATSION TA'LIM

Sh. Abduraimov, J. Xolmatov Ta'lim turlararo integratsiya holati va rivojlanish bosqichlari	9
D. U. Jumanazarova Ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ijtimoiy-tarixiy asoslari	12
Z. Y. Xamraqlinov Innovatsion texnologiyalarning bo'lajak huquqshunos-pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishdagi o'rni	17
D. A. Muminova Talabalarni ijtimoiy faolligini rivojlantirishda kitobdan foydalanishning pedagogik mexanizmlari	21
B. F. Botirov O'zbekistonda turizm xizmatlarining yangi turlarini ko'paytirish orqali ish o'rinlarini yaratishning nazariy asoslari	25
N. Y. Qurbonov O'qituvchining kasbiy pedagogik madaniyati va ijodiy kompetensiyasi	29
P. Q. Xolmatov, B. A. Pardayev Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirishni samarali tashkil etish va takomillashtirish	32
D. R. Shabbazova Sharq mutafakkirlarining qarashlarida shaxsiy qadriyatlarining aks etishi	36
D. R. Sodiqova Talabalarda ijodiy munosabatlar tafakkurini shakllantirishda innovatsion yondoshuvlarning o'rni va ahamiyati	40
M. A. Tillyashayxova Masofaviy ta'lim texnologiyasidan foydalanish: asosiy omillar va samaradorligi mezonlari	43
Sh. A. Donayeva Ta'lim subyektlarida refleksiyaning namoyon bo'lish shart-sharoitlari va shakllanish bosqichlari	46
Ш. Буранова Профессиональная деятельность воспитателя и специально-организованные формы работы в период адаптации ребенка	50

AMALIY FANLAR

L. X. Rustamov Jismoniy madaniyat yo'nalishi talabalarini uzluksiz pedagogik amaliyoti jarayonini modelashtirish	53
T. Xoldarov, A. R. Kazakov Keksa ayollarga moslashtirilgan sayr-sayohatlarining sog'lomlashtiruvchi xususiyatlari	57
D. K. Ismagilov Metodika podgotovki kompetentnykh spetsialistov v oblasti futbol'a v usloviyax obrazovatel'nogo protsess'a	59
A. I. Olimov Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha bo'lajak mutaxassislariga ta'lim berishning pedagogik jihatlari	61
E. I. Qudratova Milliy musiqiy meros namunalaridan axloqiy-estetik tarbiyada foydalanish imkoniyatlari	64
N. X. Xasanova Shaxs kamolotini shakllanishida musiqa va tarbiyaning uzviy bog'liqligi	66
K. T. Muxamedziyanov Ozarbayjon an'anaviy musiqasiga bir nazar	69
S. Sh. Urinova Musiqqa o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ahamiyati	73
M. R. To'xtasinov Bo'lajak musiqa o'qituvchisining etnopedagogik madaniyatini takomillashtirishning mazmuni va pedagogik shart-sharoitlari	77
M. G' Muminjonova "Texnologiya va uni o'qitish metodikasi" fanini o'qitish modulli-kreativ o'quv materiallaridan foydalanish texnologiyasi	84

IJTIMOIY FANLAR

R. R. Nurqulova Jizzax vohasi tarixida Amir Temurning o'rni	88
B. E. Toshboyev Shaxs tushunchasi va uning shakllanishiga doir ayrim mulohazalar	91
X. X. Eshov, O. X. Ravshanov Yoshlarni faolligini oshirishda siyosiy-huquqiy ta'lim va innovatsion texnologiyalari	96
Y. O. Xolqov Jamiyatda millatlararo bag'rikenglik madaniyatini rivojlantirishning axloqiy asoslari	101
M. P. Ergasheva O'zbekistonda xotin-qizlar faolligini yuksaltirishning ijtimoiy-siyosiy jihatlari	106
A. E. Do'lanov Yoshlar ongida milliy mentalitetni shakllantirish zaruriyati	110
A. Boltayev, D. Abduraimov, D. Ibrohimov Turkiston general gubernatorligi davrida Mirzacho'lning o'zlashtirilishi	113
H. X. Eshova Ma'naviy tahdidlarning mazmun-mohiyati	116
Sh. B. Sa'dullayeva Adolat fenomenining ijtimoiy-falsafiy tahlili	120
U. I. Nazarov Samarqandda jadidchilik harakati va unda Said Rizo Alizodaning o'rni	124
J. Anarbayev Yangi O'zbekistonda ijtimoiy davlat tamoyilining inson huquq va manfaatlarini ta'minlashdagi ahamiyati	128

FILOLOGIYA FANLARI

A. T. Hurnanov, Z. O. Karimova Yazykovaya kartina mira kak tsentral'noye nauchnoye ponyatiye v sovremennoy lingvokul'turologii	131
E. J. Nasrullayev Adabiyotshunos Najmiddin Komilov tadqiqotlari tahlili	135
J. A. Jo'rayev Alisher Navoiy asarlari uchun yozilgan lug'atlarda "Gulshanul-asror" baytlarining illyustrativ material sifatida foydalanilishi	139
Z. Sh. Jumayeva Kiyim komponentli frazeologik birliklar tadqiqi	143
M. R. Xidirova Tog'ay Murod hikoyalarida realistik tasvir	146
Y. A. Artikova Realiti-shoularda o'zaro muloqotli janrlar uyg'unligi	149
A. X. Jo'rayev Turizm o'quvchilarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish nazariyasining ba'zi tahlillari	152
N. I. Gaybullayeva Salomatlik konseptining aktual kognitiv xususiyatlari	156
X. Xolmurodov, D. A. Xidirova Alisher Navoiy she'riyatida obrazlar transformatsiyasi funksiyalari	161
Ш. А. Кенжабоев Профессиональная направленность при обучении иностранным языкам	163
O. R. Anarbayev Inglizcha gazeta matnlarini o'zbek tiliga tarjima qilish usullari va muammolari	166
Sh. A. Jo'rayev, A. R. Muhammadov Erkin Vohidov badiiy publitsistikasi xususida ba'zi mulohazalar	170

TABIIY VA ANIQ FANLAR

K. X. Rashidova, O. J. Akbarova, K. M. Anorboyeva Umumta'lim maktablarida "Metallar korroziyasi" mavzusini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish	172
A. A. Sharipova Elektron, avtomatik va avtomatlashtirilgan lug'at tushunchalarining o'zaro nisbati	175
D. B. Abduraximov Zamonaviy ta'limda virtual texnologiyalar va uning dasturiy ta'minotidan foydalanish	178
Sh. B. Ochilov Aylanma harakatlanuvchi mexanizmlarni o'qitishda fanlararo bog'lanishdan foydalanish	182
M. U. Sul'tanov, Z. K. Botirov Экспериментальные данные по образованию зеркальных ядер ^3H и ^3He в ^{16}O -соударениях при 3,25 а.гэв/с	185
Sh. B. Formanova Kimyo fanidan mustaqil ishlarni tashkil etish usullari	190
S. X. Xonimkulov "Keys-study" metodidan foydalanib talabalarda kompyuterning texnik ta'minotiga oid kompetensiyalarni rivojlantirish	193
U. J. Hasanov "Texnik tizimlarda axborot texnologiyalari" fanini o'qitishda virtual ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	197
H. T. To'rayeva Kredit-modul tizimidagi mustaqil ta'limni klaster usulida olib borish jarayoni	202
J. A. Xofamov Problems in classification of stars	206
M. Aliyev Raqamli ta'lim muhitida ta'limiy va baholashga asoslangan platformalar	208

YOSH TADQIQOTCHILAR

R. D. Norqobilova Boshlang'ich sinf o'quvchilari faoliyatini indikatorlar asosida diagnostika qilish	212
I. D. Babamuratov Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq kompetensiyalarini shakllantirishda shaxsga yo'naltirilgan ta'limning ahamiyati	216
M. A. Rasulova The concept of discourse and its linguistic and cultural interpretation	219
Y. A. Annaikulova Саломат Вафо и её герои в фольклорном аспекте	222
F. M. Vakhidova Ingliz va o'zbek tillarida yuridik terminlar tarjimasida me'yorlar (fonetik, grammatik, leksik, frazeologik)	228
Y. X. Jabbarova Lingvomadaniyatshunoslikda konsept tushunchasi	231
N. Umirzakova Televizion obrazlar evolutsiyasi	234
A. B. Musoyeva Chet tili o'qitish muammolari va yechimlari	238
B. M. Xamidova Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining o'quvchilar oilalari bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatishda kompetensiyasini shakllantirish modeli	241
N. Omonova Muloqot motivatsiyasini rivojlantirishda talabalar hamkorligining roli	247
N. Y. Mirzoyokubova The significance of new innovative methods of teaching english for esp students	253
M. Sh. Yunusova Pragmalingvistika tilshunoslikning obyekti sifatida	256
G. B. Nafasova Creative approach to developing the logical competence of future physics teachers	261
N. Z. Kiriyaqitova Erkin Vohidov she'riyatida falsafiy tafakkur va yumor	264
R. Q. Ashurbayeva Ona tili ta'limida innovatsion pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari	267
S. D. Narziyeva Nasriy asarda nazm namunalari («Muhokamat ul-lug'atayn» misolida)	270
Q. T. Isroilov Kasbiy tayyorgarlik jarayonida o'qituvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish	273
M. Latipov Is ho'qon ibrat asarlarida qo'llangan uzual va okkazonal yasalmalarning derivatsion xususiyatlari	277
Sh. A. Qarshiyeva "O'g'uznoma" ning o'rganilishi va undagi shomonlik mifologiyasi motivlari	281
G. S. Suyunova Talabalarining kasbiy mobilligini rivojlantirish jarayonida xorijiy tilning pedagogik imkoniyatlari	285
S. Q. Absobirov Raqamlashtirish - yangi O'zbekiston taraqqiyotining muhim omili sifatida	289
Sh. A. Yodgorov Eng ko'p murojaat qilinadigan Qur'on terminlariga nisbatan beriladigan tarjimaiy muqobilarning teolingvistik adekvatligi tahlili	291
M. O. Xoldarova Bo'lajak ekologik muhandislarda "Hayot faoliyati xavfsizligi va mehnat muhofazasi" faoliyatiga oid barqaror qiziqishni shakllantirish	295

INGLIZCHA GAZETA MATNLARINI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISH USULLARI VA MUAMMOLARI

Orzubek Rahmanovich Anarbayev - katta o'qituvchi, Jizzax davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada inglizcha gazeta matnlarini o'zbek tiliga tarjima qilishda qo'llanishi mumkin bo'lgan tarjima transformatsiya usullaridan samarali foydalanish va ularning o'ziga xosliklari va muammolari tahlil qilingan. Bundan tashqari tilshunos olimlar tomonidan gazeta matnlarini tarjima qilishdagi ilmiy izlanishlari haqida ham so'z yuritilgan. Shuningdek inglizcha gazeta matnlarini muvaffaqiyatli tarjima qilishda tarjimonlarga ko'rsatmalar ham berilgan.

Аннотация: В данной статье анализируется эффективное использование методов переводческой трансформации, которые можно использовать при переводе английских газетных текстов на узбекский язык, а также их особенности и проблемы. Кроме того, лингвисты рассказали о своих научных изысканиях в области перевода газетных текстов. Также даются инструкции переводчикам для успешного перевода английских газетных текстов.

Abstract: This article analyses the effective use of translation transformation methods that can be used in the translation of English newspaper texts into Uzbek, as well as their peculiarities and problems. In addition, linguists spoke about their scientific research in the translation of newspaper texts. Also, instructions are given to translators for successful translation of English newspaper texts.

Kalit so'zlar: grammatik transformatsiya, leksik transformatsiya, sintaktik transformatsiyalar, transliteratsiya, kalkalash, almashtirish, gap bo'laklarini almashtirish, o'rnini almashtirish, tushirib qoldirish, modulyatsiya.

Ключевые слова: грамматическая трансформация, лексическая трансформация, синтаксические трансформации, транслитерация, копирование, замена, замена придаточных предложений, замена, пропуск, модуляция.

Keywords: grammatical transformation, lexical transformation, syntactic transformations, transliteration, copying, substitution, replacement of clauses, substitution, omission, modulation.

Jurnalistika nafaqat kundalik hayotni aks ettiradi, balki jamoatchilik fikrini ham shakllantiradi. Publitsistika "til vositalaridan ijtimoiy-bahoviy foydalanish" tamoyillariga asoslanadi. Jurnalistika tili ma'lumotlilik, mantiqiylik va "majburiy emotsionallik, baholovchilik, nutqni standartlashtirishga yo'naltirilganlik, nutq me'yorlaridan foydalanish kabi qarama-qarshi lingvistik tendensiyalarning birligini, bir tomondan, ifoda etish istagini birlashtiradi. Boshqa tomondan, nutqni jonlantirish uchun" jurnalistika tilining informativligi ("axborot va kommunikativ funktsiya") nutq me'yorlariga yo'naltirilganlikda namoyon bo'ladi. Masalan, ingliz tilida to be in the forefront, to report, to make an important contribution, to lead the standings, to bring to life, to meet difficulties kabilar. Publitsistik uslub boshqa uslublar elementlarini o'z ichiga olgan ochiq tizim hamdir.

Gazeta matnlarini tarjima qilish jarayonida turli xil tarjima variantlaridan foydalanish mumkin. Shuni ta'kidlash kerakki, tarjima usullarini o'rganish ko'plab tilshunoslar

tomonidan ilmiy ishlar olib borilgan, masalan A.D.Shveytser, L.S.Barxudarov, L.K.Latvishev, R.K.Minayar-Beloruhev, V.N.Komissarov, I.Retsker, V.G.Gak va boshqalar. Ular "tarjima transformatsiyalari" atamasiga o'z ta'riflarini berishadi. Ta'rif asoschilaridan biri L.S.Barxudarov hisoblanadi. Ushbu ta'rifga ko'ra, tarjima transformatsiyalari bu tarjima ekvivalentiga erishish uchun asl matn elementlarining permutatsiyalari, tillaro transformatsiyalar, ma'noni qayta ifodalash yoki parafrazlash operatsiyalaridir¹.

Tarjima transformatsiyalarini grammatik, leksik va sintaktik deb tasniflash mumkin. Grammatik transformatsiyaga tushirish, almashtirish, jummalarni o'rnini almashtirish va qo'shish kiradi. Leksik transformatsiyalarga transkripsiya, transliteratsiya, kalkalash, konkretlashtirish, jummalarni umumlashtirish, almashtirish kabi usullar kiradi. Sintaktik transformatsiyalar esa gaplarni ajratish va birlashtirish, sintaktik assimilyatsiya, kompensatsiya, antonimik tarjima, tavsiflovchi tarjima, sinonimik almashtirishlar va boshqa

¹ Бархударов Л.С. Язык и перевод / Л.С.Бархударов. - М.: «Междунар. отношения», 1975. 45-бет



turdagi almashtirishlar kiradi².

Gazeta matnlarini tarjima qilishda grammatik transformatsiyalarning barcha turlari qo'llaniladi. Axborot maqolalari va xabarlar eng quruq, rasmiy va ixcham uslubdir. Gaplarni sintaktik qayta qurish, leksik moslashuvlar va tarkibiy almashtirishlardan foydalanish yordamida bunday maqolalarni yanada aniqroq tarjima qilish mumkin. Qisqa xabarlar tarjima qilish uchun jumlaning qayta qurish talab qilinadi³.

Ekvivalent bo'lmagan lug'atni tarjima qilishning yetakchi usullari transkripsiya, transliteratsiya va kalkalashdir. Tarjimonlar ko'pincha transkripsiya va transliteratsiya aralashmasi, ularning keyingi tushuntirishlari bilan, ya'ni tavsifiy tarjimadan foydalanadilar. Transkripsiya – bu tildagi talaffuzni hisobga olgan holda manba tili so'zining tarjima til alifbosi orqali o'tkazilishi.

Transliteratsiya deganda manba tili so'zining grafik shaklini tarjima tili yordamida o'tkazish tushuniladi. Masalan:

"A weak rouble and rampant inflation that have been exacerbated by western sanctions over Ukraine has prompted General Motors to announce a huge retrenchment in Russia". (Times, 19/03/2015)

"Ukrainadagi voqealar munosabati bilan Rossiyaga qarshi G'arb sanksiyalari tufayli kuchaygan zaif rubl va qochib ketgan inflyatsiya Jeneral Motorsni Rossiyada tejamkorlik choralarini e'lon qilishga undadi".

Bu gapdagi transliteratsiyaga misol sifatida "Jeneral Motors" leksemasini keltirish mumkin.

Tarjimaning yana bir usuli - kalkalash bo'lib, unda manba tili leksik birligi tarkibiy elementlarni mos keladigan tarjima tili leksik birliklari bilan almashtirish orqali tuzatiladi. Kalkalash yordamida o'rganilayotgan tilda yangi so'z yoki to'plam ibora hosil bo'ladi. Kalkalashning ko'plab misollari mavjud. Masalan:

"The official opening of the tallest skyscraper in Europe was timed to coincide with the start of the Olympic Games in London". (Guardian, 14/05/2013)

"Yevropadagi eng baland osmono'par binoning rasmiy ochilishi Londondagi Olimpiya o'yinlari boshlanishiga to'g'ri keldi".

Tarjima konvertatsiyasining eng keng tarqalgan turi almashtirishdir. Almashtirishlar, o'z navbatida, tarjimada otning soni o'zgarganda so'z shakllarini almashtirishga

bo'linadi. Masalan:

Vitamin pills cannot replace fruit and vegetables – in fact, taking too many supplements may increase the risk of cancer, an expert has warned. (Times, 21/04/2015)

- "Mutaxassislar vitaminlar meva va sabzavotlarning o'rnini bosa olmaydi va oziqaviy qo'shimchalarni haddan tashqari iste'mol qilish saraton xavfini oshirishi haqida ogohlantirmoqda".

Ushbu jumlaning tarjima qilishda bir nechta usullardan foydalanilgan. Asl jumlada "vitamin" so'zi birlikda bo'lib, "pills" tushirib qoldirilgan va shu sababli u tarjima tilda ko'plik shakliga aylangan. Bu yerda biz o'zbek tilining nominativ xususiyatiga ko'ra "taking" "iste'mol" deb tarjima qilinganda, nutq qismlarini almashtirishni ham kuzatamiz. Fe'l nominalashtirilgan. Bu yerda biz "the risk of cancer" "saraton xavfini oshirish" deb tarjima qilinganda qo'shimchani ko'ramiz, chunki bu ibora barqaror va o'zbek o'quvchisi uchun buni tushunish osonroq bo'ladi.

Almashtirishning navbatdagi turi gap bo'laklarini almashtirishdir. Sifatni, ayniqsa geografik nomdan olingan sifatni ot bilan almashtirish juda keng tarqalgan. Masalan:

"Tsipras, the Greek prime minister, made his official visit to Germany yesterday". (The Times, 24/03/2015)

"Kecha Gretsiya Bosh Vaziri Aleksis Tsipras Germaniyaga rasmiy tashrif bilan keldi".

Sifatni ravishga, o'tni fe'lga, ravishni sifatga almashtirish va boshqalar - bularning barchasi gazeta matnlari tarjimasida mavjud. Masalan:

"An attempted crime by suicide bomber was registered in New-York". (Washington Times, 30/04/2014)

"Nyu-Yorkda o'z joniga qasd qilishga urinish haqida xabar berildi".

Bu gapda tegishli ekvivalenti yo'qligi sababli "attempted" sifatdoshi fe'l sifatida tarjima qilingan.

Gazeta-publisistik uslubdagi boshqa funksional uslublarda bo'lgani kabi, ko'pincha gap bo'laklarini almashtirish mavjud. Misol uchun:

"Two hostages, one American and one Italian, held by al-Qaeda were killed in a US drone strike". (Times, 26/04/2015)

"AQSh dron hujumi "Al-Qoida" tomonidan garovga olingan amerikalik va italiyaliklarni o'ldirdi".

² Левицкая Т.Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский / Т.Р.Левицкая А.М.Фитерман. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1963. 103-бет
³ Латышев Л.К. Проблема эквивалентности в переводе: автореф. дис. докт. филол. наук / Л.К.Латышев. – М, 1983. 34-бет



Bu gapni tarjima qilishda sintaktik tuzilmaning qayta tuzilishi munosabati bilan gap a'zolarini almashtirishga to'g'ri kelgan.

Keyingi juda keng tarqalgan transformatsiya – bu o'rnini almashtirish. Ingliz tili qattiq so'z tartibi bilan ajralib turadi, o'zbek tili esa erkinroq. Shuning uchun tarjimonlar tez-tez o'rnini almashtirish texnikasidan foydalanadilar. Masalan:

"New law in education was adopted in Russia yesterday". (Guardian, 02/02/2014)

"Kecha Rossiyada ta'lim sohasida yangi qonun qabul qilindi".

Bu misolda manba tilida "yesterday" gap oxirida, tarjima tilida esa boshida joylashgan, chunki o'zbek tilida ma'lumotli xabarlar vaqt va joy qo'shimchasi bilan boshlanadi, keyin esa gapning boshqa a'zolari.

Quyidagi misolni ko'rib chiqaylik:

"Israel's prime minister accused the United States yesterday of negotiating a nuclear deal that was a "danger to humanity". (Times, 30/03/2015)

"Kecha Isroil Bosh vaziri Qo'shma Shtatlarni butun insoniyatni xavf ostiga qo'yadigan yadroviy dastur shartlarini muhokama qilishda aybladi".

Bu jumla almashtirishning yana bir misolidir, ammo boshqa usullar ham mavjud. "Danger" otini fe'lga almashtirish, "shartlar" so'zi qo'shilgan. Qo'shimchalar so'zning ma'nosini aniqlashtirish uchun ishlatiladi. Bu jumlaning tuzilishidagi farqlar tufayli kelib chiqadi. Ingliz tili ixchamroq bo'lganligi sababli, o'zbek tili esa fikrni batafsil ifodalashni talab qiladi. Masalan:

"There is regulatory requirement in certain industries such as construction and transport, that employers provide a safe working environment". (Guardian, 12/17/2014)

"Qurilish va transport kabi ba'zi sohalar ish beruvchilar uchun xavfsiz ish muhitini ta'minlash uchun qonuniy talabga ega".

Bu gapga "soha" so'zi qo'shilgan, chunki u qotib qolgan klisedir.

Qo'shishdan farqli o'laroq, tushirib qoldirish ham mavjud. Ushbu usul ortiqcha ta'sirni oldini olish uchun ishlatiladi. Jumladan, hech qanday semantik vazifa bajarmaydigan elementlar tushirib qoldiriladi. O'zbek tiliga tarjimada tillar o'rtasidagi obyektiv tafovutlar tufayli artikl, shuningdek ko'makchi fe'llar tushirib qoldiriladi. Masalan:

"Newspapers continue to occupy an important role in society".

"Gazetalar jamiyatda hali muhim rol o'ynashda davom etmoqda".

Yuqoridagi jumlada "continue" tushirilgan, u "hali" sinonim so'zi bilan qoplangan.

Konkretlashtirish qo'llanilganda ingliz tilidagi keng ma'noli so'z o'zbek tiliga tor ma'noli so'z bilan tarjima qilinadi. Ko'pgina tilshunoslar o'zbek tilining lug'ati ingliz tilining lug'atiga qaraganda ko'proq o'ziga xoslik bilan ajralib turishini bir necha bor ta'kidlashgan. Masalan:

"The victory in the UEFA Champions League went to the team «Real Madrid» at the additional time". (Guardian, 15/05/2015)

"Real Madrid" qo'shimcha bo'limlardan so'ng UEFA Chempionlar ligasini qo'lga kiritdi".

Ingliz tilidagi "go", "be", "come" va boshqalar kabi fe'llar ko'p ma'noga ega va tarjimada aniqlikni talab qiladi. Ushbu jumlada bo'lgani kabi, went "yutdi" deb tarjima qilingan, chunki bu fe'l ko'proq "g'alaba" otlari bilan birlashtirilgan.

Tarjimaning keyingi usuli modulyatsiya yoki semantik rivojlanishdir. Shu bilan birga, tarjimon manba tildagi so'zni qayta o'ylangan ma'noga ega tarjima til so'ziga almashtiradi. Masalan:

"A politician must have a twisted conspiratorial mindset to even attempt to deny the obvious". (Guardian, 19.01.2015)

"Siyosatchi hatto aniq narsalarni inkor etishga urinish uchun fitnachi fikrga ega bo'lishi kerak".

Ushbu misolda "conspiratorial" sifatdoshi modulyatsiyaga uchragan, chunki "tafakkur" "fitnaviy" bo'lishi mumkin emas, shuning uchun bunday semantik rivojlanish bu yerda mos keladi.

Konkretlashtirishning qarama-qarshi hodisasi – umumlashtirish, ya'ni tor ma'noli tushunchani kengroq tushunchaga o'tkazish. Ammo ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjimonlar bu usuldan kamroq foydalanadilar. Misol uchun,

"Pesticides temporarily banned because of fears that they kill honeybees could also damage populations of bumble bees, butterflies and moths, scientists claim." (Times, 04/09/2015).

"Olimlar asalilar va boshqa hasharotlar populyatsiyasini yo'q qilishdan qo'rqib, pestitsidlardan foydalanishni vaqtincha to'xtatishni talab qilmoqdalar".

Bu umumlashtirish o'rinli, chunki o'zbek o'quvchisi uchun hasharotlarning barcha nomlarini sanab o'tish keraksiz ma'lumotdir. Ammo siz ushbu texnikani suiiste'mol qila olmaysiz.

Gaplar har doim ham turli grammatik transformatsiyalar yordamida tarjima

qilinmaydi. Ba'zan gapning tuzilishi o'rganilayotgan tilda to'liq saqlanib qoladi. Bu hodisa sintaktik assimilyatsiya deb ataladi. Misol uchun, quyidagi jumla ingliz tilidagi varianti bilan bir xil tuzilmani saqlab qoladi:

"The Soviet government has authorised the Soviet Ambassador in the United States, V.N.Zarubin, to take part in these discussions". (Guardian, 07/05/2015)

"Sovet hukumati AQShdagi elchisi V.N.Zarubinga munozaralarda ishtirok etish huquqini berdi".

Misol uchun:

"More than 1,900 people have been killed across four countries after a devastating 7.9 magnitude earthquake struck Nepal yesterday, collapsing buildings onto victims and triggering deadly avalanches on Mount Everest". (The Times, 25/04/2015)

"Kecha Nepalda sodir bo'lgan 7,9 magnitudali dahshatli zilzila to'rtta davlatdan 1900 dan ortiq kishining umriga zomin bo'ldi. U ko'plab binolarni vayron qildi va Everest tog'ida qor ko'chkisini keltirib chiqardi".

Birinchi gapdagi passiv konstruksiya faol konstruksiyaga tarjima qilingan. O'zbek tilida aniq nisbatdan foydalanish majhul nisbatdan ustun turadi. Jumlaning bo'linishi ham qiyin bo'lganligi sababli tarjimada ishlatilgan. Gerund ingliz tilida juda tez-tez ishlatiladi. Va bu jumlada "collapsing" va "triggering" o'zbek tiliga fe'l sifatida tarjima qilingan.

Jumlalarning qismlarga bo'linishi va birlashishi ingliz tilidan tarjima qilishda o'zbek tilining tushunish qiyin bo'lib chiqishi bilan bog'liq, shuning uchun jumlaning bo'linishini qo'llash maqsadga muvofiqdir. Aksincha, birinchisining fikri ikkinchi gapda rivojlansa, u holda gaplar birlashtirilishi kerak. Keling, jumla bo'linishiga misol keltiraylik:

"Overseeing the largest military parade since the collapse of the Soviet Union, Vladimir Putin yesterday took a swipe at America, accusing the Kremlin's Second World War ally turned Cold War rival of undermining international co-operation." (The Times,

5/10/2015)

"Kecha Sovet Ittifoqi parchalanganidan keyingi eng yirik harbiy paradda Vladimir Putin Amerikani tanqid qildi. U Kremlning Ikkinchi Jahon urushidagi ittifoqchisini Sovuq urushni xalqaro hamkorlikka putur yetkazganlikda aybladi".

Ushbu misolda jumlar bo'linishi ishlatilgan, chunki qisqa jumlar o'zbek gazeta-jurnalistik uslubiga xosdir, shuning uchun ortiqchalik ta'siridan qochilgan.

Tarjimon antonimik tarjimadan ham foydalanishi mumkin. Bunda manba tili leksik birligi haqidagi fikr uning tarkibidagi o'zgarish bilan tarjima tilidagi qarama-qarshi tushuncha orqali ifodalanadi. Ushbu uslub ko'pincha ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjima qilinganda jumlagi ekspressivlikni qo'shish uchun ishlatiladi. Masalan:

"The foreign secretary has warned that multinational companies will stop investing in India if the country fails to abolish its tax regime". (Times, 03/13/2015)

"Tashqi ishlar vaziri, agar mamlakat soliq rejimini bekor qilmasa, transmilliy kompaniyalar Hindistonga sarmoya kiritishda davom etmasligi haqida ogohlantirdi".

"Will"ni "etmaslik" bilan almashtirishga yaqqol inkorning qo'llanishi sabab bo'lgan, "stop" fe'li o'rniga "davom et" fe'lining qo'llanishi esa yashirin inkor, ya'ni bunda antonim tarjimadan foydalanilgan.

Shunday qilib, gazeta matnlarini tarjima qilishning ko'plab usullari mavjud. Ammo ulardan to'g'ri foydalanish kerak. Ijtimoiy-siyosiy maqolalarni tarjima qilishda ko'proq ekvivalentlikka erishish mumkin, chunki u yerda umumiy qabul qilingan atamalar qo'llaniladi. Qiyinchiliklar har doim so'zlashuv lug'ati, siyosatchilarning o'ziga xos nutqlari, jargon va qo'shma so'zlarning tarjimasi tufayli yuzaga keladi. Tarjimon gazeta uslubining bunday jihatlarini tarjima qilish uchun yetarli malakaga ega bo'lishi kerak.